

имеются как общие универсальные, так и частные элементы, обуславливающие способность и готовность к занятиям определенным видом физических упражнений.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ. Физкультурная компетентность является системно организованной интегральной характеристикой человека, которая обусловлена предметным содержанием физической культуры как специфического вида человеческой деятельности и свойствами личности как субъекта этой деятельности, и определяет готовность и способность к ее эффективному применению при решении жизненных и профессионально значимых проблем.

Психологическое содержание физкультурной компетентности включает четыре качественно различающихся и не сводимых друг к другу элемента: мотивационно-ценностное отношение к себе, к процессу и результатам физкультурной деятельности, к ее участникам (мотивационный компонент); знания и понимание сути и способов разрешения личностно значимых задач и проблем, возникающих в связи с осуществлением физкультурной деятельности (когнитивный компонент); владение на уровне умений, навыков и жизненного опыта способами творческого осуществления физкультурной деятельности (операционный компонент); двигательные способности и психические качества личности, обуславливающие темпы и результаты овладения знаниями и способами осуществления физкультурной деятельности (личностный компонент).

С учетом содержания физкультурной деятельности выделяются различные виды физкультурной компетентности, которые отличаются друг от друга содержанием мотивационного, когнитивного, поведенческого и личностного компонентов.

ЛИТЕРАТУРА

1. Выдрин, В. М. Неспециальное физкультурное образование // Теория и практика физической культуры. - 1995. - № 5. - С. 15-17.
2. Гилязиева, Светлана Рашидовна Формирование физкультурно-спортивной компетентности будущих менеджеров : автореф. дис. ... канд. : 13.00.04 / С. Р. Гилязова. – Челябинск, 2004. – 22 с.
3. Зимняя, И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании. Авторская версия /И.А. Зимняя. - М.: ИЦ проблем качества подготовки специалистов, 2004.
4. Кабышева, М. И. Повышение предметной компетентности (На материале физической культуры студентов технического вуза) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : / М. И. Кабышева. – Калининград, 2000. – 181 с.
5. Смирнова, Е. И. Развитие общекультурных компетенций студентов педагогического вуза в физкультурной деятельности : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Е. И. Смирнова – Омск, 2012. – 24 с.
6. Субетто А.И. Онтология и эпистемология компетентностного подхода, классификация и квалиметрия компетенций. СПб. ; М. : Исследоват. центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. 72 с.
7. Татур, Ю. Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста / Ю. Г. Татур // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 3. – С. 20-26.
8. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированного образования // Народное образование. 2003. № 2. С. 58–64.
9. Шадриков, В. Д. Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 8. – С. 26-31.

УДК 615.82.796.011.3

Єфіменко П.Б.

Харківська державна академія фізичної культури

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ ЗІ СПОРТИВНОГО МАСАЖУ

Висвітлено значущість дисципліни «Спортивний масаж» у розвитку професійної компетентності тренера. Розкрито стан методики її викладання в навчальних закладах. Проаналізовано зміст рольової та ділової ігор стосовно якісного опанування спортивним масажем. Надано типовий сценарій ділової гри практичного заняття з цієї дисципліни.

Ключові слова: спортивний масаж, професійна компетентність, методика викладання, рольова, ділова, гра.

Ефименко П.Б. Развитие профессиональной компетентности студентов высших учебных заведений физического воспитания и спорта на практических занятиях по спортивному массажу. Представлена значимость дисциплины «Спортивный массаж» в развитии профессиональной компетентности тренера. Раскрыто состояние методики ее преподавания в учебных заведениях. Рассмотрено содержание ролевой и деловой игр для качественного овладения спортивным массажем. Представлен типовой сценарий деловой игры практического занятия.

Ключевые слова: спортивный массаж, профессиональная компетентность, методика преподавания, ролевая, деловая, игра.

Iefimenko P.B. Development of professional competence of students of higher educational establishments of physical culture and sport on practical lessons of a sporting massage. Meaningfulness of discipline is presented the «Sporting massage» in development of professional competence of trainer. Consisting of method of its teaching is exposed of educational establishments. Maintenance of role and business games is considered for a high-quality capture a sporting massage. The model scenario of business game of practical employment is presented.

Key words: sporting massage, professional competence, teaching method, role, business, game.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями.

Орієнтиром вищої школи є професійно компетентний фахівець, готовий до створення нового у галузі своєї майбутньої професійної діяльності, здатного успішно працювати навіть в умовах відсутності в своїй базі знань готових алгоритмів, але здатний діяти, проявляючи творче мислення у нестандартних ситуаціях. Це особливо актуально в роботі викладача фізичної культури або тренера, коли необхідно працювати з групою людей різних за рівнем знань, характером, станом організму, тощо.

З кожним роком у будь-якому виді спорту неухильно зростають результати і відповідно підвищуються як фізичні так і психологічні навантаження на організм спортсмена. Тому на фоні підвищення кваліфікації спортсмена перед тренером стає питання про запобігання стану фізичного перевантаження і психологічного перенапруження спортсменів, як тих, хто вже досягли високих результатів, так і тих, у кого все це ще має відбутися. У цьому разі безумовним є необхідність накопичення тренером певних знань з допоміжних засобів сприяння спортсменові у досягненні найвищих спортивних результатів. Одним з таких засобів є спортивний масаж. Його ефективність відома ще з часів Олімпійських ігор Стародавньої Греції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За даними спеціалістів залежно від мети проведення спортивного масажу існує чотири види цієї процедури: відновлювальний, попередній, тренувальний та реабілітаційний. А відповідно кожний з них має певні різновиди і особливості, які мають вирішувати конкретні завдання, серед яких: відновлення і збереження працездатності організму спортсмена, приведення до норми його психічного стану, покращення деяких рухових якостей, тощо. І все це залежно від спеціалізації спортсмена, індивідуальних особливостей його організму та певних умов навколишнього середовища [1, 4, 10].

Враховуючи таке, до навчального плану вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту різних рівнів освіти (ВНЗ), було введено дисципліну «Спортивний масаж». Метою цього була необхідність озброїти майбутнього тренера з певного виду спорту або інструктора з фізичного виховання засобами спортивного масажу в повному обсязі.

У Харківській державній академії фізичної культури спортивний масаж вивчають студенти усіх напрямів підготовки. Певна частина навчальних годин цього предмета відведена та придбання теоретичних знань, ґрунтованих на міждисциплінарних зв'язках навчальних дисциплін медико-біологічної спрямованості з теорією фізичного виховання та спорту. Тут велике значення має тісний зв'язок когнітивного і процесуального компоненту навчання, тобто: теорії й практики [3]. Теоретичних даних про дію масажу на організм людини надрукована велика кількість у різних літературних джерелах [1, 4, 6, 8, 11]. Вони ґрунтуються на даних класиків. Серед них зустрічаються й такі, що не враховують

результати сучасних досліджень у цьому напрямі. В основному це передруковані видання вік яких, в оригіналі, досягає 50 і більше років [1. 5].

Стосовно оволодіння практичними навичками виконання окремих масажних прийомів і опанування методиками проведення масажу при різних станах організму людини, то існує багато літературних джерел, у більшості яких надаються описання типових методик проведення масажної процедури [1. 8. 11]. Це приводить до стандартизованого виконання масажу, виключаючи з процесу навчання креативність, а саме творчий підхід. Відносно практичного опанування методиками спортивного масажу, то праць у цьому напрямі зустрічається значно менше [1, 4, 7, 8, 10]. Ще менше робіт присвячено методиці викладання спортивного масажу, його окремих видів і різновидів, [3, 9].

Метою нашої роботи було сприяти покращенню якості навчального процесу з практичного опанування різними видами спортивного масажу

Завданням дослідження було:

1. Виявити активний метод навчання практичним діям майбутнього фахівця, що підвищить рівень його оволодіння спортивним масажем.

2. Визначити ефективність виявленого методу опанування практичними діями масажиста у спортивній команді у зрівнянні з існуючими методикою навчання.

Виклад основного матеріалу: Спортивний масаж як навчальна дисципліна пред'являє до фахівця доволі широкий спектр вимог. А оскільки навчальний заклад з фізичного виховання і спорту готує не масажистів, а тренерів та викладачів, то метою викладання цієї дисципліни є навчити майбутніх фахівців цього напрямку керувати роботою штатного масажиста команди, а при необхідності підготувати його із числа членів команди, який вже не входить до основного складу, або самостійно, власними руками, надати необхідну кваліфіковану допомогу спортсменам, які у цьому мають потребу.

Орієнтація на розвиток професійної компетентності робить доцільним застосування в педагогічному процесі не тільки традиційних, але і розробку інноваційних технологій. Інноваціями у ВНЗ може бути як винахід нових методів, технологій навчання, так і модифікація під сучасні умови добре забутих активних методів навчання. На наш погляд, одним з таких методів, що дають поштовх розвитку у студентів професійної компетентності у сфері спортивного масажу, є ділова гра.

Насамперед слід розглянути відмінність двох поширених видів ігор ділової та рольової й пояснити пріоритет ділової гри в питанні її застосування в цілях розвитку професійної компетентності у навчальному процесі.

Ділова гра припускає дві основні складові своєї організації: 1) модель імітованого процесу, що відбуваються під впливом дій або вирішень учасників гри; 2) систему пропонувану гравцеві рішень і дій, результати яких визначаються згідно моделі. Гравці приймають рішення виходячи з наявного когнітивно-процесуального рівня, і у вигляді зворотного зв'язку отримують результати своїх дій. В умовах конкуренції або кооперації з іншими учасниками вони можуть аналізувати або оцінювати свої дії тільки за результатами гри.

На основі виділеної імітаційної моделі ділова гра дозволяє задати конкретну систему правил, додержання яких приводить її учасника до необхідності відображення гри як цілого, а саме до засвоєння орієнтовної структури відтворної діяльності. Таким чином, відмінною ознакою ділової гри є її акцент на придбанні учасником навиків у певній професійній діяльності.

Рольова гра відрізняється від ділової відсутністю жорсткої імітаційної моделі. Вона не передбачає зовнішнього матеріалізованого уявлення орієнтовної структури і організації практичної діяльності в межах системи ігрових правил. Учасник цієї гри часто стикається з невизначеною ситуацією, коли за відсутності певного професійного змісту в якому полягає реальна діяльність, необхідно цю діяльність відтворювати. Для того, щоб вирішити подібне завдання виконавець тієї або іншої ролі повинен привнести в «порожню» ситуацію зміст реальної діяльності, що можливо тільки на основі глибокого знання відтвореної професії [6].

Ґрунтуючись визначеними змістовними характеристиками рольової та ділової ігор процес практичного опанування дисципліною: «Спортивний масаж» нами був поділений на два етапи. На першому етапі студенти оволодівали технікою прийомів класичного масажу та методикою його

проведення на окремих ділянках тіла людини в межах гігієнічного масажу, який передбачає застосування усіх масажних прийомів з однаковими послідовністю проведення і дозуванням.

Тут рольова гра передбачала чітке дотримання ролі масажиста в жорстких рамках обумовлених вимогами до техніки проведення певного масажного прийому. Академічна група, на цьому етапі стає гомогенною, тобто усі студенти знаходяться в однакових умовах. Вони за командою викладача, по черзі виконуючи роль то масажиста, то масажованого, проводили один на одному певні масажні прийоми, з однаковою швидкістю, інтенсивністю і кількістю повторень.

У цьому випадку роль масажованого обмежувалась тільки контролем своїх відчуттів: боляче, не боляче; правильно, не правильно. А масажуючому необхідно було лише чітко дотримуватись вимог щодо техніки їх виконання.

Цей етап оволодіння технікою класичного масажу закінчувався виконанням гігієнічного, масажу із застосуванням вивчених масажних прийомів. Тут проводився масаж усіх частин тіла за стандартною загальнозміцнюючою методикою у рамках рольової гри де ті, хто виконував роль масажиста, одну половину певної ділянки тіла масажували під диктовку викладача, а іншу половину цієї ділянки, за тією ж послідовністю, опрацьовували самостійно.

Другий етап передбачав практичне оволодіння приватними методиками окремих різновидів спортивного масажу. Для реалізації цього етапу оволодіння даною процедурою, студентам потрібні інтегративні знання, отримані при вивченні медико-біологічних дисциплін, предметів з теорії та методики обраного виду спорту, а так ж знань фізіологічного впливу і механічного призначення окремих масажних прийомів. Тут практичні заняття переходять на рівень ділової гри, яка передбачає необхідність креативного підходу. У діловій грі академічна група, в яку входять студенти, представники декількох видів спорту, стає гетерогенною. Тут проведення будь-якого різновиду спортивного масажу здійснювалось у межах умовної ситуації, визначеної певним сценарієм. За ситуацію мався на увазі один із різновидів спортивного масажу. Наприклад: відновлювальний у різних проміжках часу; попередній розминальний, зігривальний, заспокійливий, тонізуючий або мобілізуючий; тренувальний, що зберігає спортивну форму, покращує гнучкість або сприяє покращенню тренуваності. Визначення умов ігрової ситуації - оголошення теми заняття; аналіз умовної ситуації щодо спеціалізації спортсмена та стану його організму з урахуванням минулої та майбутньої спортивної діяльності; постановка завдань, котрі вирішуватиме дана процедура масажу; визначення певної методики процедури масажу згідно поставлених завдань у даній умовній ситуації.

1. Практичне самостійне відпрацювання студентами один на одному методики масажу в умовах оголошеної ігрової ситуації згідно встановленого сценарію.

Типовий сценарій подібної ділової гри представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Типовий сценарій ділової гри практичного заняття зі спортивного масажу

Учасники гри і розподіл функцій між ними	Поточна діяльність учасників гри
Викладач: оголошення умови поточної ділової гри, постановка завдання, пояснення ходу гри, демонстрація ключових моментів.	Стежити за правильністю відповідей і дій студентів, попереджувати та виправляти їхні помилки
Масажований: до початку сеансу масажу повідомити масажуючого про свій фізичний, спортивну спеціалізацію та психологічний стан. Звертати увагу на власні відчуття під час процедури та аналізувати дії масажуючого.	Під час процедури виконувати вимоги масажуючого щодо прийняття певного вихідного положення, не заважати йому своїми діями. Інформувати масажуючого про поточні неприємні або больові відчуття.
Масажуючий: враховуючи спеціалізацію умовного спортсмена, його минуле та майбутнє фізичне навантаження, можливий стан організму у подібній ситуації, визначити окремі завдання сеансу масажу та особливості фізіологічного впливу на організм	Провести сеанс масажу умовному спортсменові згідно встановленій диференційованій методиці. Зосередити увагу на відчуттях своїх рук, контролюючи зміни у стані масажованих тканин (рухомість шкіри та суглобів, щільність м'язової тканини та ін.). Періодично цікавитись

людини окремих масажних прийомів і їх сполучень та які з них можуть вирішити існуючу проблему. З'ясувати наявність можливих протипоказань. Враховуючи вищесказане, скласти диференційовану методику масажу в даній ситуації.	станом масажованого та можливими неприємними або больовими відчуттями.
Усі учасники: підведення підсумків проведеної ділової гри.	Масажуючий: розповідь про свої поточні спостереження за станом масажованого, обґрунтування своїх дій під час проведення сеансу масажу. Масажований: повідомлення про помилки, що мали місце (згідно його власної думки) та відчуття під час процедури. Викладач: аналіз і оцінка діяльності усіх учасників гри, зауваження та побажання на майбутнє.

Заняття з оволодіння окремими методиками спортивного масажу в умовах максимально приближеними до умов роботи фахівця з масажу у спортивній команді проводились на практичних заняттях зі спортивного масажу у студентів академічних груп першого навчального потоку 3 курсу напрямів підготовки: «Фізичне виховання» і «Спорт». Для порівняння студенти академічних груп іншого курсового потоку де на практичних заняттях після теоретичного розбору методики запланованого різновиду спортивного масажу, на прикладі запропонованого певного виду спорту та демонстрації ключових моментів поточної методики масажу, також самостійно опрацьовували задану тему, але поза межами описаного вище сценарію.

За результатами порівняння результатів відповідного модульного та підсумкового контролю, студенти навчальних груп першого курсового потоку, у середньому на 29%, виявили кращі результати як з точки зору когнітивного, так і процесуального компонентів навчання ніж студенти навчальних груп другого курсового потоку. Це, в свою чергу, сприяло значному підвищенню активізації креативного підходу до виконання практичного завдання і правильній аргументації своїх дій.

ВИСНОВКИ

1. Вивчення спеціальної літератури з активних методів навчання при підготовці фахівців різних галузей, дозволило виявити, що ділова гра відповідає усім вимогам навчального процесу і може гнучко адаптуватися до навчального процесу галузі вивчення спортивного масажу.

2. Практичні заняття зі спортивного масажу, що проводяться в межах сценарію ділової гри, сприяють студентам в опануванні більш міцними фундаментальними знаннями й практичними навичками при вивченні цієї дисципліни. Вона розвиває у студентів творче мислення і сприяє диференційованому підходу при виконанні масажної процедури.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Планується подальші розробки у даному напрямку провести під час проходження студентами практики за фахом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бирюков А.А. Спортивный массаж: уч. для студ. высш. учеб. зав. / А. А. Бирюков. – Издательский центр «Академия», 2006. – 576 с.
2. Вербов А.Ф. Лечебный массаж, 2-е изд., – М. : Селена +, 1996.– 288 с.
3. Єфіменко П.Б. Педагогічні умови забезпечення різнорівневої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури / П. Б. Єфіменко: дис... канд. пед. наук.: 13.00.04 / Харківський держ. пед. ун-т. ім. Г. С. Сковороди. – Х. : 2003. – С. 86-184.
4. Єфіменко П.Б. Техніка та методика класичного масажу: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – 2 вид., перероб. й доп. / П. Б. Єфіменко. – Х. : ХНАДУ, 2013. – 296 с.
5. Залесова Е.Н. Массаж от А до Я / Е.Н. Залесова. – Мн.: Харвест, М.: ООО «Издательства АСТ», 2000. – 400 с.
6. Кононенко И.М. Ролевая игра как средство развития социально-психологической компетентности будущего специалиста / И. М. Кононенко // Вестник Астраханского государственного технического университета. – Астрахань: АГТУ, 2007. - № 5 (40). – С. 164 – 170.
7. Підкопай Д.О. Підготовка спортивного масажиста: навчальний посібник / Д. О. Підкопай. – Харків: ХДАФК, 2005. – 104 с.
8. Погосян М. М. Массаж: Монография / М. М. Погосян. – Изд 2-е доп. и перераб. – М. : Советский спорт,

2009. – 764 с.

9. Руденко Р. Є. Массаж: навч. посіб. / Р. Є. Руденко. – Л. : Сплайн, 2013. – 304 с.

10. Фокин В. Н. Полный курс массажа: учебное пособие. – 2-е изд. испр. и доп. / В. Н. Фокин. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2006. – 512 с.

УДК 376.33-053.5:159.937.53:37.037:796.012.2 (045)

Івахненко А.А.

Запорізький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СПРИЙНЯТТЯ ЧАСУ ГЛУХИХ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ЙОГО КОРЕКЦІЯ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Визначені показники розвитку сприйняття часу глухих дітей молодшого шкільного віку та порівняно з показниками їх однолітків зі збереженим слухом. Проведені педагогічні спостереження та виявлені особливості розвитку сприйняття часу глухих дітей. Перевірено ефективність корекційного впливу спеціально підібраних рухливих ігор та естафет на розвиток сприйняття часу глухих дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: діти, школа, глухота, сприйняття, час, корекція.

Ивахненко А.А. Особенности развития восприятия времени глухих детей младшего школьного возраста и его коррекция в процессе физического воспитания. Определены показатели развития восприятия времени глухих детей младшего школьного возраста и проведен сравнительный анализ с показателями их ровесников с сохраненным слухом. Проведены педагогические наблюдения и выявлены особенности развития восприятия времени глухих детей. Проверена эффективность коррекционного влияния специально подобранных подвижных игр и эстафет на развитие восприятия времени глухих детей младшего школьного возраста.

Ключевые слова: дети, школа, глухота, восприятие, время, коррекция.

Ivahnenko A.A. Features of the development of time perception of deaf children of primary school age and its correction in physical education. Investigated indicators of the development of time perception of deaf children of primary school age and a comparative analysis with indicators of their peers with hearing preservation. Conducting teacher observations and peculiarities of development time perception of deaf children. Influence the efficiency of a specially selected correctional mobile games for the development of time perception of deaf children of primary school age.

Key words: children, school, deafness, perception, time, correction.

Вступ. При вивченні часу одержали широке розповсюдження поняття про дві форми його відображення, що доповнюють одна одну: – перша – сприйняття часу при безпосередньому переживанні тривалості, засноване на базі утворення умовних рефлексів на час; друга – сприйняття часу у зв'язку з формуванням образу рухової дії, пов'язане з узагальнюючою функцією другої сигнальної системи. Уявлення про час формується на основі різних відчуттів – слухових, зорових, дотикальних, м'язово-рухових. Особлива роль належить м'язовим і слуховим відчуттям (І. Сеченов [7]). На прикладі ходьби І.М. Сеченов показав, що сприйняття часу, як і простору, здійснюється декількома «чуттєвими приладами». Кожний крок у ходьбі відчувається не тільки м'язами, але й слухом. Одне відчуття (м'язове) підкріплюється іншим (слуховим), що дає, у свою чергу, явне розуміння часового інтервалу. Слух у сполученні з м'язовими відчуттями найкраще створює сприйняття темпу й ритму руху.

Сприйняття часу, подібно сприйняттю простору, розглядається як система перцептивних дій, спрямованих на побудову часового образу рухової діяльності людини. Експериментальні дані вітчизняних вчених свідчать про те, що включення в процес сприйняття часу кінестетичного аналізатора збільшує точність процесу. За допомогою рухового аналізатора полегшується аналіз тривалості сприйманого явища або рухової дії. Під час фізичної активності сприйняття часу зв'язано зі швидкістю рухових реакцій і окремих рухів, з підтримкою певного темпу у вправах циклічного характеру і його